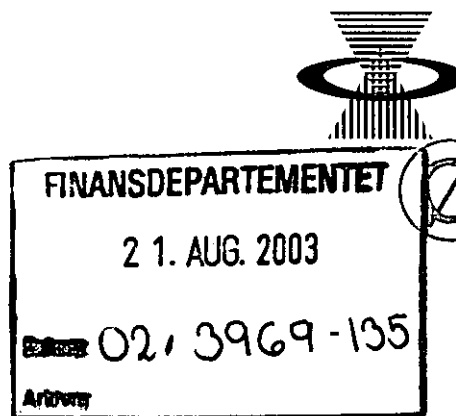

Finansdepartementet
Att: Knut Thonstad
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

**Norges
forskningsråd**

Stensberggata 26
Boks 2700 St. Hanshaugen
N-0131 Oslo
Telefon 22 03 70 00
Telefaks 22 03 70 01
Org.nr. 970141669
E-post: post@forskningsradet.no

Vår saksbehandler/telefon
Knut Bjørseth, 22 03 72 24
kb@forskningsradet.no

Vår ref.
2003/01290-2
Deres ref.
02/369 Ø KnT

Oslo,
18.08.2003

Høring av skisse til nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling - Nasjonal Agenda 21

Vi viser til Finansdepartementets høringsbrev av 20. juni 2003.

Norges forskningsråd takker for denne muligheten til å kommentere skissen til handlingsplan. Samtidig ønsker vi å gjøre oppmerksom på at det på grunn av omorganiseringen i rådet ikke har vært mulig å foreta annet enn en administrativ behandling av saken innen fristens utløp. For øvrig vil Forskningsrådet vise til rapporten fra forskningskonferansen i Trondheim som tidligere er sendt til departementet.

Generelle synspunkter

Etter vår vurdering er skissen til handlingsplan et omfattende, interessant og ambisøst dokument. Særlig finner vi at inndelingen av dokumentet i to deler - en del som omfatter handlingsplanen og en annen del med større vekt på de analytiske sidene - gjør det til et stort sett ryddig og velorganisert dokument, blant annet for referanseformål. På den annen side innebærer denne fremstillingsformen en del gjentakelser av beskrivelser og resonnementer som ved første gangs lesning kan virke unødvendig og trettende, men vi antar at denne disposisjonen er valgt bevisst med tanke på at dokumentet skal tjene flere formål i den videre prosessen. Det er etter vårt syn likevel grunn til å se nærmere på det redaksjonelle forholdet mellom de to delene i skissen samt behovet for et sammendrag før endelig utarbeidelse av dokumentet.

I handlingsplanen legges det vekt på at arbeidet med bærekraftig utvikling har en langsiktig horisont og at det i årene fremover blir en integrert del av de sentrale politiske prosessene. Etter vår vurdering er dette viktig. Like viktig er det at arbeidet forankres politisk, organisatorisk og budsjettmessig. Forskningsrådets mandat er å gi råd om forskning og forskningspolitikk. Det ligger utenfor vårt mandat å ha synspunkter på hvordan det videre arbeidet bør forankres, men etter vår vurdering er det grunn til å understreke nødvendigheten av at det foreligger klare ansvarsforhold for oppfølgingen av handlingsplanen. Andre viktige forslag som vi vil gi vår

umiddelbare tilslutning til er et sterkere fokus på tunge trender og utvalgte områder enn det som ble presentert i den tidligere fremlagte nasjonale strategien (jfr. utfordringene forbundet med fattigdomsreduksjon, klimaproblemene, biologisk mangfold, naturressurser, helse- og miljøfarlige kjemikalier), forslaget om å videreutvikle det pågående arbeidet med indikatorer som er egnet for miljø og bærekraftig utvikling samt forslaget om en egen strategi for informasjonsarbeidet. Den åpne dialogen med ulike aktørgrupper som har vært fulgt så langt, har vært udelt positiv. En nødvendig forutsetning for at brede befolkningsgrupper skal kunne trekkes med i det videre arbeidet, er at den åpne dialog- og formidlingsformen også legges til grunn for informasjons- og kommunikasjonsstrategien.

Selv om forskning og utvikling trekkes fram som et viktig og sentralt virkemiddel for realisering av planen, burde den etter vår vurdering, i større grad beskrevet hvordan utviklingen av forskningsbasert kunnskap kan være et viktig bidrag til utformingen av politikk for bærekraftig utvikling. Det krever at man integrerer forskning i de ulike konkrete politikkområdene, at man integrerer bærekraftig utvikling i forskning generelt og at man videreutvikler samspillet mellom forskning og brukerne av forskningsresultater. Dette samspillet omfatter brukerne i både det offentlige, næringslivet, organisasjonene og øvrige deler av det sivile samfunn. Identifisering av sentrale og relevante kunnskaps- og forskningsbehov for bærekraftig utvikling, som dessuten omfatter flere relevante forskningsfelt og tema enn dem som faller innenfor Forskningsmeldingens hovedtema, er en tosidig prosess som forutsetter god kommunikasjon mellom forskere og brukere, og det er viktig å bygge broer mellom forskning og politikktutforming.

De fleste handlingsplaner bærer som regel preg av at man vil mer enn det man realistisk sett kan forvente å realisere. Skissen til handlingsplan har omfattende lister med "Regjeringen vil"-punkter som hver for seg virker både fornuftige og velbegrunnede, men som i sum vitner om et meget høyt ambisjonsnivå. Dette, kombinert med at få av tiltakene er gitt prioritering eller klar tidsangivelse for planlagt realisering, kan lett gi inntrykk av en plan med flere gode ønsker enn politiske forpliktelser. På s. 30 står det at man vil "Trappe opp norsk forskningsinnsats til minst gjennomsnittlig OECD-nivå, der en vesentlig del av opptrappingen må skje i grunnforskningsmiljøene ved institusjonene innenfor høyere utdanning." Realisering av målet om OECD-nivået har hele tiden vært basert på at minst 50% av opptrappingen må skje gjennom økte FoU-investeringer i næringslivet. I planen vises det kun til SkatteFUNN-ordningen. Etter vårt syn mangler det ambisjoner om å styrke den brukerstyrte forskningen. Slike virkemidler utløser ofte en tilleggsfinansiering fra næringslivet selv med en faktor på 2. Vi vil minne om at det fra Forskningsrådet tidligere er uttalt at realisering av OECD-målet neppe vil kunne oppnås hvis ikke det satses betydelig kraftigere på både direkte (brukerstyrt) og indirekte virkemidler (SkatteFUNN) overfor næringslivet.

Forskning om og for bærekraftig utvikling

Det finnes ingen selvsagte svar på hva som kjennetegner forskning for bærekraftig utvikling. Bærekraftig utvikling fremstår i seg selv som et både mangetydig og kanskje diffust begrep som åpner for en relativt fleksibel bruk slik som mange politiske begrep. Målet om en bærekraftig utvikling ble for alvor satt på den politiske dagsorden gjennom rapporten fra Brundtland-kommisjonen, og beskrivelsen som er gjengitt på side 5 i handlingsplanen, med sin vektlegging av menneskelig behov og solidaritet mellom generasjoner og globalt, er antakelig den mest allment aksepterte fremstillingen av visjonen for arbeidet mot et bærekraftig samfunn.

Det er heller ikke lett å utrede hva som skiller forskning om bærekraftig utvikling fra den tradisjonelle miljø- og utviklingsforskningen. Ulike syn har kommet fram i de seneste årenes debatter. Ifølge ett av dem er forskning for bærekraftig utvikling i prinsippet identisk med den

nåværende forskningen om miljø og utvikling. Det handler egentlig bare om en ny benevnelse på et gammelt, etablert forskningsfelt. Ifølge et annet syn inngår all forskning om miljø og utvikling i et videre begrep om forskning for en bærekraftig utvikling. En tredje oppfatning er at forskning for bærekraftig utvikling innebærer noe nytt og annerledes.

Norges forskningsråd har gjennom årene initiert og finansiert en viktig del av den nasjonale forskningsinnsatsen som, etter rådets vurdering, har gitt både relevant og nyttig kunnskap med sikte på utformingen av politikk for et bedre miljø og bærekraftig utvikling. Kunnskapsbehovene for en fremtidsrettet politikk er etter vårt syn omfattende, og fortsatt vil sentrale elementer i miljøforskningen og forskning for en bærekraftig utvikling måtte være basert på *naturvitenskapelig* forskningsinnsats. Behovet for *helhetsperspektiver* på miljøutfordringene, de menneskelige behov og forutsetningene for en bærekraftig utvikling, åpner imidlertid for at også den øvrige forskningen bør spille en mer aktiv rolle i de kommende årene for å klarlegge utfordringenes og problemenes *rettslige, økonomiske, teknologiske, medisinske, sosiale og kulturelle dimensjoner* og hvilke handlingsmuligheter som åpner seg i forhold til disse. Som det er vist til i handlingsplanen er det dessuten viktig at perspektivene for forskningen utvides til å inkluderer internasjonale og nasjonale rammebetingelser, muligheter og begrensninger forbundet med styringsprobleme og bruken av virkemidler for en mer bærekraftig samfunnsutvikling. I en slik sammenheng bør samfunnsvitenskapelige, humanistiske og medisinske studier være aktive bidrag til naturvitenskapelig og teknologisk forskning for å sikre flerfaglige og tverrfaglige tilnærminger. En neglisjering av de rettslige, økonomiske, medisinske, sosiale og kulturelle aspektene forbundet med forutsetningene for en bærekraftig utvikling og håndteringen av miljøprobleme vil ikke bare medføre at de feildiagnostiseres. I tillegg risikerer man at tiltakene som iverksettes ikke virker fordi man under- og feilvurderer utfordringenes og problemenes forankring i samfunnsmessige forhold.

Mer spesifikke kommentarer til dokumentet

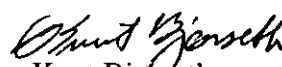
I *vedlegget* har vi listet opp en del mer spesifikke kommentarer til dokumentet som er avgitt av de ulike områdene i Forskningsrådet. Øvrige og mer overordnede kommentarer er innarbeidet i teksten ovenfor. Det vises til de vedlagte kommentarene.

Avslutning

Innledningsvis har vi henvist til rapporten fra forskningskonferansen i Trondheim tidligere i år. Forskningsrådet har satt stor pris på det smidige samarbeidet med departementet og Statssekretærutvalget i forbindelse med planleggingen og gjennomføringen av konferansen. Vi håper våre kommentarer kan være til nytte i det videre arbeidet med handlingsplanen og ser fram til et fortsatt godt samarbeid når det gjelder oppfølgingen av forskning for bærekraftig utvikling.

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Karin Refsnes
Direktør
Miljø og utvikling

Knut Bjørseth
Spesialrådgiver

Vedlegg: Mer spesifikke kommentarer til dokumentet

Vedlegg: Mer spesifikke kommentarer til dokumentet

Nedenfor følger en del mer spesifikke kommentarer som blant annet inneholder konkrete forslag til endringer av og tillegg til teksten, påpekning av manglende referanse til en del relevante offentlige dokumenter samt omtale av en del spesielle forskningsfelt som kunne vært nevnt eller utdypet i tillegg til hovedfeltene som er omtalt i teksten.

Forslag til endringer av og tillegg til teksten:

Side 12: Omtalen av fiskebestandene. Her omtales gytebestanden av nordsjøtorsk spesielt og det foreslås at også NA-torsk omtales. Følgende formulering foreslås: "I dag gir imidlertid gytebestanden av blant annet nordsjøtorsk grunn til bekymring og det er også stor usikkerhet omkring bestanden av NA-torsk."

Side 13: Oppdrettsnæringen. Her har det skjedd forandringer de siste par årene som bør komme fram i dette avsnittet. Forslår avsnittet endret til: "Den norske oppdrettsnæringen har vokst kraftig, selv om veksten har flatet ut i de siste par årene. Mens det i begynnelsen av 1990-årene ble produsert om lag 150 000 tonn laks og ørret, var produksjonen om lag 485 000 tonn i 2001. På verdensbasis står den norske oppdrettsnæringen for brorparten av verdensproduksjonen av atlantehavslaks. Oppdrettsnæringen har et stort økonomisk potensiale og det må arbeides for å forsvare markedsposisjonen. De største miljøutfordringene i næringen er knyttet til lakselus og rømt oppdrettslaks, som truer den norske villaksen, og til arealutnyttelsen i kystsonen."

Virkemidler (s. 15-17) starter ut lovende med gode formuleringer i omtalen av *Forskning og utvikling*. Øverst på side 16 ender det hele ut med å bare liste opp Regjeringens fire hovedsatsinger sammen med langsiktig grunnforskning. Dette blir for generelt og tynt.

Side 16: Under "Forskning og utvikling":

Foreslår at første setning endres til:

Utviklingsforskning, økt bruk av mer miljøvennlig teknologi, naturvitenskapelig miljøforskning og integrering av globale perspektiver i all forskning er avgjørende for å oppnå at sammenhengen mellom økonomisk utvikling og miljøbelastning reduseres.

I tredje avsnitt etter setningen "Miljøproblemene har over tid blitt mer komplekse og omfatter lokale, regionale og globale problemstillinger." foreslås følgende setning inn: Reduksjon av biologisk mangfold og klimaendringer er eksempler på slike miljøproblemer.

Side 17: Under "Forskning og utvikling" foreslås nytt avsnitt etter "... Forskning i skjæringsfeltet mellom energi og miljø)":

Forskning i forhold til konsekvensanalyser og i forhold til Føre var prinsippet vil være viktig. For å underbygge bruken av konsekvensanalyser og bruken av føre-var-prinsippet er styrking av den naturvitenskapelige miljøforskningen viktig. Utviklingsforskning er viktig for å sikre grunnlaget for at Norge fører en politikk for fattigdomsbekjempelse som er basert på den beste kunnskap. Videre er integrering av globale problemstillinger i all forskning viktig for norske sektorer og for at Norge skal kunne opptre konsistent i internasjonal politikk. Forskning for å utvikle

energisystemer for utviklingsland kan fremheves som et område der Norge har en spesiell forpliktelse, som energinasjon, miljønasjon og som en aktiv nasjon for å bekjempe fattigdom.

I 1.5 *Politikk for bærekraftig utvikling* kommer en tilbake til ulike handlinger, men her blir FoU for utydlig. I 1.5.6 er *modernisering av grunnutdanningen*, uten angivelse av hva som ligger i det, sidestilt med *Styrke forskning på bærekraftig utvikling*.

Side 20: Foreslår nytt strekpunkt under "Internasjonalt samarbeid for bærekraftig utvikling og bekjempelse av fattigdom.":

- Videreutvikle samspeilet mellom forskning og forskningens brukere, blant annet bygge bro mellom forskning og politikk.

Side 21: "Bidra til bedre nasjonale rammebetingelser i utviklingslandene" – prikkpunkt som omhandler hiv/aids. I tusenårs målet (s. 6) er også malaria nevnt og det foreslås at dette også inkluderes her. Det siste prikkpunktet blir da:

"Bidra til å styrke kampen mot hiv/aids og malaria, som har alvorlige negative faktorer i utviklingsprosessene i mange land og rammer de fattige særlig hardt.

Side 23: Foreslår nytt strekpunkt under "Klima, ozonlaget og langtransportert luftforurensning.":

- Styrke forskning om de samfunnsmessige konsekvensene av klimaendringer.

Side 25: Foreslår et nytt strekpunkt, som punkt nummer 2:

- Styrke forskning om biologisk mangfold på tvers av sektorene og arrangere "Åpent forskningsforum", jf St. meld. nr. 42 (2000-2001) *Biologisk mangfold – Sektoransvar og samordning*.

Side 25: Her foreslås at det også inkluderes et prikkpunkt om Marin verneplan:

- Det er nedsatt et rådgivende utvalg for marin verneplan. Det utarbeides et forslag til verneplan som skal ut på høring og endelig vedtak skal fattes i 2004.

Side 27: I en parentes kan bemerkes at utvalget som skal se på hydrogen som energibærer ble oppnevnt i Statsråd i slutten av juni.

Side 39 og 40: I det videre arbeidet med handlingsplanen bør Fiskeridepartementet delta som et sektordepartement fordi det marine området er et av de fire satsingsområdene innen forskning og i stor grad berøres av bærekraftig utvikling.

Side 56: I siste avsnitt før prikkpunktene står det at "... har norske utslipp av klimagasser og NOx fortsatt å vokse, ...", mens det i andre prikkpunkt står: "Forsurende utslipp til luft, som ..., nitrogenoksider (NOx) etc, er betydelig redusert..." Dette virker selvmotsigende.

Side 65: Litt nedenfor midten. Nest siste kapittel er en gjentakelse av siste del av kapitlet ovenfor.

Side 72: Som et tillegg til kap 2.5.4. I 2001 ble det oppnevnt et rådgivende utvalg for marin verneplan og det tas sikte på å vedta en marin verneplan i løpet av 2004.

Side 73: – avsnittet litt over midt på siden – foreslår at siste setning endres til: "I dag gir imidlertid bestandsstørrelsen av blant annet nordsjøtorsk og NA-torsk grunn til bekymring." Videre bør kapitlet om oppdrettsnæringen endres til:

Den norske oppdrettsnæringen har vokst kraftig selv om det de siste par årene er har vært en viss utflating. Mens det i begynnelsen av 1990-årene ble produsert om lag 150 000 tonn laks og ørret, var produksjonen om lag 485 000 tonn i 2001. På verdensbasis står den norske oppdrettsnæringen for brorparten av produksjonen av atlantehavslaks. Lønnsomheten i næringen har vært god når en ser de siste ti årene under ett, men på grunn av en nedgang i prisene har det de siste par årene vært redusert lønnsomhet. Selv om oppdrett av laks, og i noen grad ørret, dominerer, foregår det også betydelig oppdrett av bl.a. blåskjell og det forventes at oppdrett av marine arter som torsk, kveite, steinbitt og piggvar vil øke i årene som kommer. Om lag 80 pst av den norskproduserte oppdrettslaksen blir eksport, og eksportverdien av laks og ørret var i 2001 ca. 11 mrd kroner.

For øvrig savner vi:

Henvisning til St.meld.nr 16 (2002-2003) om Folkehelsepolitikken "Resept for et sunnere Norge" som ble lagt frem i jan-03.

Målet er et sunnere Norge gjennom en politikk som bidrar til:

- flere leveår med god helse i befolkningen som helhet
- å redusere helseforskjeller mellom sosiale lag, etniske grupper og kjønn

Referanse til Handlingsplanen for miljø og helse

Vi savner henvisning til Handlingsplanen for miljø og helse, særlig med bakgrunn i at økt samhandling mellom miljøvern- og helsemyndighetene er positivt. Handlingsplanen for miljø og helse ble fremlagt som et samarbeid mellom Miljøverndepartementet og Sosial- og helsedepartementet i 2000 og undertegnet av begge ministrene. De sentrale forskningsområdene er beskrevet i handlingsplanen. Handlingsplanen utgjør Norges oppfølging av Helsinkideklarasjonen (europeisk handlingsplan for helse og miljø). I St.meld.nr 16 "Resept for et sunnere Norge" er miljøet rundt oss beskrevet i kap 7 (s 59 til 70) og der står det bl a at "Regjeringen vil revidere nasjonal handlingsplan for miljø og helse og sørge for at sosiale miljøfaktorer inngår som tema i den videre oppfølgingen".

Spesielle forskningsfelt som kunne vært nevnt eller utdypet i tillegg til hovedtemaene:

Viktige forskningsmessige utfordringer er knyttet til motivasjon for og effektiv gjennomføring av miljøverntiltak. I den sammenheng anser vi at samfunnsvitenskap og humaniora kan gi avgjørende bidrag.

Stikkordsmessig vil vi nevne følgende tema:

- Betydning av institusjonelle forhold, særlig lokalforvaltningen
- Utvikling av miljøbevissthet gjennom undervisning og medier
- Fordelingsvirkninger av miljøtiltak og legitimering av miljøvernpolitikk
- Etniske problemstillinger
- Utvikling av en miljøvennlig infrastruktur, bl.a. samordnet areal og transportpolitikk (SAT)
- Miljøvennlighet som konkurransefortrinn for norsk petroleumsindustri

Mer utdypende vil vi nevne følgende tema:

Global helse:

Norge har et selvstendig ansvar for å bidra til globale fellesgoder som kunnskap om globale helseutfordringer. Anslaget over totale ressurser internasjonalt til medisinsk og helsefaglig forskning har vist at mindre enn 10% av forskningsressursene er rettet mot 90% av den globale sykdomsbyrden ("10/90-gapet"). Vi gjør oppmerksom på at definisjonen av 10/90 problematikken er feil beskrevet i dokumentet (side 22 og 59 - det er 90% av global sykdomsbyrde og ikke 90% av verdens befolkning.) I Norge er det anslått at kun 5% av forskningsressursene rettes mot globale helseproblemstillinger. For å bedre utviklingslandenes muligheter til bedre behandling, forebygging av sykdom og bedre levevilkår, må det satses betydelig mer på forskning på globale helseproblemer, primært fra offentlig side men også fra næringslivet.

Helsedepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet samt Utenriksdepartementet nedsatte våren 2003 en arbeidsgruppe for å drøfte spørsmålene nærmere. Arbeidsgruppen avleverte sin rapport "Global helseforskning – tid for å styrke norsk satsing" 8. mai 2003. I tillegg har ECON på oppdrag fra Helsedepartementet, sett på mulighetene for involvering/tilskudd fra privat sektor. En rapport om dette ble avlevert 25. mai 2003. En styrket satsing vil være svært viktig i forhold til regjeringens handlingsplan mot fattigdom samt norsk deltagelse i EUs initiativ på forskning innenfor fattigdomssykdommer.

Miljø og helse

Mennesket utsettes for et stort antall miljøforurensninger, bl a fra trafikk, forbrukskjemikalier, bygningsmaterialer eller via næringsmidler. Disse kan ha hormonlignende effekt, bidra til allergier og kreftutvikling eller ha andre uheldige effekter. Antall og mengde kjemikalier på markedet er økende og helse- og miljøfarlige kjemikalier er et sentralt forskningsfelt. Spesielt bør potensielle helseskader mht langtidslavdoseeksponering utredes nærmere. Det er også mangel på kunnskap når det gjelder mulig samvirke mellom miljø- og helseskadelige forbindelser samt mulige gen-miljø interaksjoner. I tillegg er luftforurensninger og støy aktuelle forskningsfelt. Det er i dag mangelfull kunnskap om miljøfaktorers innvirkning på helse og livskvalitet, og det er behov for mer forskning knyttet til eksponering, miljøfaktorers toksiske egenskaper og deres helseeffekter.

Arbeid og helse

Et av industrilandenes store problemer er aldring i befolkningen og manglende tilgang på arbeidskraft i årene fremover. Arbeidskraften er en av våre viktigste ressurser og en målsetting må være å sikre høy yrkesdeltagelse.

Målet for forskningen er å bidra med kunnskap for å fremme helsetilstanden i arbeidslivet gjennom forskning om årsaker og mekanismer som fører til arbeidsrelaterte helseplager samt gjennom forskning om forebygging, motivasjon og ytteevne og sykefravær. Sentrale temaer er arbeidsrelaterte muskel- og skjelettplager, kroniske smertetilstander, psykiske plager og luftveislidelser. Forskning om forholdet mellom helse og deltagelse i og utstøting fra arbeidslivet er viktig. I arbeidslivet kan mennesker bli utsatt for høydose-eksponering, men gjerne over korte tidsintervaller, av stoffer/kjemikalier som også finnes i utemiljøet. Det er derfor i tillegg behov for toksikologisk og mekanismeforskning knyttet til slike eksponeringer.

Helse og samfunn

Her er det viktig å vektlegge forskning på helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid, kulturelle perspektiver på helse og befolkningens mestring og deltagelse i helsearbeidet. Sentrale

temaer er bl a: virkemidler, helse- og sykdomsoppfatninger, helsevaner, livsstil, risikooppfatninger, rusmiddelbruk, fysisk aktivitet, ernæring og sosial ulikhet.

Avsluttende kommentarer

Avslutningsvis vil vi peke på at forskning knyttet til skjæringsfeltet mellom energi og miljø er et helt sentralt kunnskapsfelt i et fremtidsrettet bærekraftsperspektiv. Videre vil vi peke på mulighetene som kravet om en bærekraftig utvikling gir for videreutvikling av norsk næringsliv. FoU i norske teknologiske kompetansemiljøer bør være et viktig virkemiddel i arbeidet for en bærekraftig utvikling. Spesielt vil vi fremheve betydningen av å satse på økt bruk av naturgass i Norge, både som energikilde nasjonalt og som råstoff for foredling til høyverdige produkter i et internasjonalt marked. Det er ikke noen motsetning mellom konkurransedyktige bedrifter og bærekraftig utvikling. Tvert om bør utvikling av ny miljøvennlig teknologi være et helt sentral element i handlingsplanen. Dette er nødvendig for å kunne oppfylle nasjonale behov og krav samtidig som mulighetene for norske bedrifter for eksport av produkter, varer og tjenester basert på miljøvennlig teknologi og miljøvennlige løsninger er store i et internasjonalt marked. En nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling gir en unik mulighet til å satse internasjonalt i samarbeid med norske selskaper og kompetansemiljøer på næringsvekst og fremtidige eksportinntekter for Norge.